

Henry Parland. Sönder (om framkallning av Veloxpapper). Atlantis.

Han skrev en roman och en diktsamling. Mer hann det inte bli. Henry Parland dog ung endast 22 år gammal. Men romanen "Sönder" har ändå kommit bli något av en kultbok, även om den inte ens var färdigställd vid författarens död 1930. Henry Parland var en av Finlands modernister och romanen är en experimentell metaroman inspirerad av Marcel Proust och den ryska formalismen. Men den är också en tragisk berättelse om en ung man som i framkallningsrummet söker återskapa bilden av sin älskade bortgångna Ami. Sorgen döljer dock en kärlek som till stora delar varit obesvarad. "Sönder" är en på många sätt udda och säregen roman. Inte minst då man inser att den unge Parland skrev den på sitt fjärde språk. Pappan var tysk ämbetsman, tidigare i rysk tjänst, boendes i Finland. År 2005 kom romanen ut på nytt i en textkritisk utgåva med alla speciella finlandismer och tyska ordföljder bevarade. Nu utkommer den i en pocketutgåva. För alla som vill ha ett grepp om nordisk litteratur är "Sönder" ett måste att läsa. Den ger också märkliga infallsvinklar i sorg och kriser. Henry Parland påminner mig om två andra unga konstnärliga personer. Jag tänker dels på Nils Dardel just nu aktuell på Moderna museet. Det finns onekligen en "dandy" i Parlands roman och kanske också i honom själv. Dels har romanen märkliga likheter med östgöten Viktor Anderssons nyss utkomna roman "Hon". Efter att läst "Sönder" på nytt får jag färskt perspektiv på den. Så ska god läsning vara, som starka ringar på vattnet som för oss långt bort.

Jakob Carlander